

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 5/04-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. októbra 2004 v senáte zloženom z predsedu Eduarda Báránaya a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť P. C., P., zastúpeného advokátom JUDr. J. T., P., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 8 C 405/01, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo P. C. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 8 C 405/01 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Prešov prikazuje v konaní sp. zn. 8 C 405/01 konať bez zbytočných prietáhov.

3. P. C. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 15 000 Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Prešov povinný zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Prešov je povinný nahradiť P. C. trovy právneho zastúpenia v sume 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodevät' desiatšesť slovenských korún) na účet právneho zástupcu JUDr. J. T. do pätnástich dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti P. C. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. novembra 2003 doručená sťažnosť P. C., P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. T., P., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Okresným súdom Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 8 C 405/01.

Ústavný súd uznesením zo 14. januára 2004 č. k. III. ÚS 5/04-7 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu, ktorá mu bola doručená 8. apríla 2004, vyjadril, že okresný súd netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľa vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 23. marca 2004 oznámil, že netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd využil možnosť postupu podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu

Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, pretože vzhľadom na charakter posudzovanej veci, v ktorej je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že 10. októbra 2001 doručil okresnému súdu žalobu o vypratanie nehnuteľnosti a zaplatenie nájomného proti žalovanému – Tenisovému klubu Tatran Prešov. Sťažovateľ podal okresnému súdu prostredníctvom právnej zástupkyne 2. apríla 2003 žiadosť o stanovenie termínu pojednávania, pretože okresný súd bol od podania žaloby ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nečinný a nenariadil ani jeden termín pojednávania.

S prihliadnutím na vzniknuté prierahy v konaní spôsobené okresným súdom sťažovateľ v petite svojej sťažnosti žiada, aby ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prierahov. Sťažovateľ zároveň požaduje primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd výzvou z 18. marca 2004 požiadal predsedu okresného súdu, aby sa v zmysle ustanovenia § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde vyjadril k sťažnosti sťažovateľa. Predseda okresného súdu sa vo svojej odpovedi z 30. marca 2004 doručenej ústavnému súdu 8. apríla 2004 vyjadril, že sťažovateľ spolu s ostatnými žalobcami podal 10. októbra 2001 žalobu, pričom si s podaním žaloby nesplnil poplatkovú povinnosť. Z uvedeného dôvodu bol 24. júla 2002 vyzvaný na úhradu súdneho poplatku, ktorý bol zaplatený 16. septembra 2002.

V období od 1. apríla 2003 do 31. decembra 2003 bola zákonná sudkyňa na stáži na Krajskom súde v Prešove, preto bola predmetná vec dočasne pridelená do senátu inému sudcovi. Sťažovateľ ako žalobca podaním z 24. marca 2003 rozšíril okruh účastníkov konania. Okresný súd uznesením z 23. septembra 2003 rozhodol o rozšírení okruhu účastníkov konania. Po návrate zákonnej sudkyne zo stáže boli v uvedenej veci vykonané

úkony 23. februára 2004 a 22. marca 2004, keď bol nariadený termín pojednávania na 29. apríl 2004.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení uviedol, že v posudzovanej veci sa zatiaľ neuskutočnilo pojednávanie, ale je stanovené na 29. apríl 2004. Dĺžka konania bola podľa jeho názoru ovplyvnená prerozdelením vecí a pracovnou zaťaženosťou konajúcich sudcov. Z uvedených dôvodov žiada, aby ústavný súd vyslovil, že právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov postupom okresného súdu v tejto veci nebolo porušené.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľa a spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 405/01 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Okresnému súdu bola 10. októbra 2001 doručená žaloba sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade o vypratanie nehnuteľnosti a zaplatenie nájomného proti odporcovi v prvom rade – Tenisovému klubu Tatran Prešov s prílohami. Okresný súd vydal 21. mája 2002 pokyn na pripojenie dedičského spisu sp. zn. D 979/00.

Okresný súd pokynom z 24. júla 2002, ktorý bol realizovaný 4. septembra 2002, nariadil vyzvať sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade na úhradu súdneho poplatku v lehote 5 dní a zároveň odporcu v prvom rade, aby sa vyjadril k žalobe v lehote 15 dní. Okresný súd prípisom zo 4. septembra 2002 požiadal Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o oznámenie, či odporca v prvom rade má právnu subjektivitu.

Právny zástupca odporcu v prvom rade vo vyjadrení doručenom okresnému súdu 20. septembra 2002 žiadal žalobu zamietnuť. Odpoveď Ministerstva vnútra Slovenskej republiky bola okresnému súdu doručená 23. septembra 2002.

Právna zástupkyňa sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade v liste doručenom okresnému súdu 7. apríla 2003 požiadala o nariadenie termínu pojednávania, pretože žaloba bola podaná 10. októbra 2001, súdny poplatok uhradený v roku 2002 a zatiaľ sa vo veci nekonalo.

Právna zástupkyňa sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade doručila okresnému súdu 27. marca 2003 upresnenie petitu – návrh na rozšírenie okruhu účastníkov na strane žalovaných o odporcu v druhom rade – mesto Prešov a rozšírenie žaloby o zaplatenie nájomného za užívanie nehnuteľnosti.

Predseda okresného súdu opatrením z 1. apríla 2003 dočasne pridelil posudzovaný spis sp. zn. 8 C 405/01 na ďalšie konanie inému sudcovi z dôvodu odchodu zákonnej sudkyne na stáž na súd vyššieho stupňa. Okresnému súdu bolo 15. júla 2003 doručené oznámenie právnej zástupkyne sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade o vypovedaní plnej moci k 11. júlu 2003 a 1. augusta 2003 bolo okresnému súdu doručené vyčíslenie trov právneho zastúpenia v predmetnom konaní.

Okresný súd vydal 19. septembra 2003 pokyn na vypracovanie uznesenia č. k. 8 C 405/01-33 z 23. septembra 2003, ktorým pripustil rozšírenie okruhu účastníkov konania na strane odporcov. Okresný súd vyzval 26. septembra 2003 sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade, aby sa vyjadrili v lehote 15 dní k pripojenému návrhu. Odporca v druhom rade doručil okresnému súdu vyjadrenie k žalobe 21. októbra 2003.

Opatrením predsedu okresného súdu z 2. januára 2004 bola posudzovaná vec z dôvodu návratu zo stáže na súde vyššieho stupňa pridelená do senátu zákonnej sudkyne. Okresný súd vydal 23. februára 2004 pokyny na zaslanie prírpisov odporcovi v druhom rade a Správe katastra Prešov, aby mu v určenej lehote zaslali požadované údaje. Okresný súd stanovil 22. marca 2004 termín pojednávania na 29. apríl 2004.

Okresný súd prírpisom z 29. marca 2004 urgoval zaslanie požadovaných údajov od Správy katastra Prešov, ktoré mu v stanovenej lehote neboli zaslané. Zároveň okresný súd

v rovnaký deň vyzval odporcu v druhom rade, aby predložil súdu listinné dôkazy na podporu svojich tvrdení, a sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade, aby oznámili, či si zvolili nového právneho zástupcu.

Odporca v druhom rade požiadal listom doručeným okresnému súdu 26. apríla 2004 o prerušenie konania z dôvodu spracovania podkladov pre podanie určovacej žaloby a zároveň o ospravedlnenie neúčasti svojho právneho zástupcu na pojednávaní 29. apríla 2004 z dôvodu jeho pobytu mimo územia Slovenskej republiky. Právny zástupca sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade doručil okresnému súdu 26. apríla 2004 vyjadrenie k stanovisku odporcu v prvom rade s prílohami.

Na pojednávaní 29. apríla 2004 právny zástupca sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade požiadal o zmenu a rozšírenie žaloby a okresný súd nariadil vykonanie dokazovania. Pojednávanie bolo uznesením odročené na 24. jún 2004, pričom okresný súd uložil sťažovateľovi a žalobcom v druhom až piatom rade predložiť do 3 dní špecifikáciu žaloby, odporcovi v druhom rade do 10 dní predložiť vyjadrenie k žalobe a dôkaz preukazujúci dôvod neúčasti na pojednávaní.

Okresný súd prípismi zo 17. mája 2004 požiadal Obvodný pozemkový úrad v Prešove a Správu katastra Prešov o poskytnutie údajov a predloženie listín týkajúcich sa predmetného konania. Právny zástupca sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade doručil okresnému súdu 4. mája 2004 špecifikáciu žaloby s prílohami. Okresný súd prípisom zo 17. mája 2004 urgoval splnenie povinnosti nariadenej odporcovi v druhom rade na pojednávaní 29. apríla 2004 v lehote 10 dní a zaslal prípisy Obvodnému pozemkovému úradu v Prešove a Správe katastra Prešov týkajúce sa poskytnutia údajov v posudzovanej veci.

Okresný súd požiadal telefonicky 17. júna 2004 o zaslanie spisu sp. zn. 7 C 135/04 a 9 C 47/95. Pojednávanie 24. júna 2004 bolo uznesením odročené na neurčito. Okresný súd vydal 30. júna 2004 pokyn na vypracovanie uznesenia o pripustení zmeny žaloby v predmetnej veci a následné predloženie spisu ústavnému súdu. Uznesením okresného súdu

č. k. 8 C 405/01-136 z 30. augusta 2004 bola pripustená zmena žaloby. Okresný súd uznesením č. k. 8 C 405/01-138 zo 6. septembra 2004 uložil povinnosť sťažovateľovi a žalobcom v druhom až piatom rade uhradiť doplatok súdneho poplatku za rozšírený návrh na začatie konania. Uvedeným záznamom spis končí.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Len prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia.

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne ústavný súd vo svojich rozhodnutiach uvádza, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Sťažovateľ požiadal listom doručeným okresnému súdu 7. apríla 2003 o nariadenie termínu pojednávania. Túto skutočnosť možno v okolnostiach posudzovanej veci považovať za prejavenie záujmu o prejednanie veci bez zbytočných prietáhov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníkov súdneho konania a postup samotného súdu.

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že hoci predmetom sporu je žaloba o vypratanie nehnuteľnosti a úhradu finančnej sumy z titulu bezdôvodného obohatenia, ide o vec, ktorá patrí po skutkovej a právnej stránke do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecného súdnictva s rozsiahlou judikatúrou v tejto oblasti. Predseda okresného súdu navyše vo svojom stanovisku neuviedol ako dôvod, prečo okresný súd dosiaľ vo veci nerozhodol, ani právnu, ani faktickú zložitosť prejednáwanej veci.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že sťažovateľ svojím správaním neprispel k prietahom v konaní. Zmenou a rozšírením pôvodného žalobného návrhu zo strany sťažovateľa a žalobcov v druhom až piatom rade došlo síce k predĺženiu konania, túto skutočnosť však nemožno hodnotiť ako zbytočné prietahy v konaní a tieto okolnosti ústavný súd nepripisuje na ťarchu okresného súdu.

Tretím hodnotiacim kritériom, ktorým ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočností, či v dôsledku

postupu okresného súdu došlo k porušeniu vyššie uvedeného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to bez existencie zákonnej prekážky (napr. rozhodnutie II. ÚS 3/00).

Ústavný súd zistil, že okresný súd bol nečinný od 10. októbra 2001 do 21. mája 2002 (7 mesiacov) a od 1. októbra 2002 do 19. septembra 2003 (11,5 mesiacov). V uvedených obdobiach neboli okresným súdom vykonané žiadne úkony. Zároveň ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že splnenie poplatkovej povinnosti súvisiacej s podaním žaloby sťažovateľom a žalobcami v druhom až piatom rade jedenásť mesiacov po podaní žaloby (v septembri 2002) nie je v príčinnej súvislosti s obdobím nečinnosti okresného súdu, pretože okresný súd vykonal úkony týkajúce sa predmetnej veci aj napriek okolnosti, že súdny poplatok nebol uhradený, a to 21. mája 2002, 24. júla 2002 a 4. septembra 2002.

Predseda okresného súdu sa na výzvu ústavného súdu vyjadril stanoviskom z 30. marca 2004 doručeným ústavnému súdu 8. apríla 2004. Vo svojom vyjadrení uviedol, že dĺžka konania bola ovplyvnená prerozdelením vecí a pracovnou zaťaženosťou konajúcich sudcov.

Ústavný súd už v priebehu predchádzajúcej rozhodovacej činnosti ustálil, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za prieťahy v súdnom konaní (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Ústavný súd s prihliadnutím aj na ustanovenie § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku postup okresného súdu v predmetnej veci vyhodnotil ako konanie, v ktorom došlo k zbytočným prieťahom zo strany okresného súdu v celkovej dĺžke 18,5 mesiacov (t. j. obdobie od 10. októbra 2001 do 21. mája 2002 a od 1. októbra 2002 do 19. septembra 2003).

Základné právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy sa realizuje takým konaním všeobecných súdov, ktoré plynule smeruje k odstráneniu právnej neistoty osoby, ktorá sa obrátila na súd v konkrétnej veci (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Na základe týchto dôvodov ústavný súd dospel k názoru, že bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, tak ako mu ho zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv a slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

IV.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

V konkrétnych okolnostiach danej veci vidí ústavný súd nemajetkovú ujmu sťažovateľa najmä v pretrvávajúcej neistote, keď nerozhodnutím súdu v danej veci nie je mu umožnené využívať svoj majetok. Ústavný súd preto aj s prihliadnutím na nečinnosť okresného súdu v predmetnej veci považoval za primerané finančné zadosťučinenie sumu 15 000 Sk a vo zvyšnej časti požiadavku sťažovateľa, ktorý žiadal primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk, zamietol.

Pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre

ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

V súlade s ustanovením § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom uhrádza účastník zo svojho. Na základe ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý zakotvuje výnimku z tejto zásady, ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia, pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa bolo porušené, a teda mal vo veci úspech.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom a podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Vzhľadom na skutočnosť, že dva úkony právnej služby boli uskutočnené v roku 2003, ústavný súd vychádzal pri týchto úkonoch z oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky, podľa ktorého za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk, preto ústavný súd priznal náhradu trov za dva úkony právnej pomoci každý v hodnote 4 270 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. 128 Sk.

Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov v sume 8 796 Sk, ktorú ústavný súd zaviazal uhradiť právnemu zástupcovi sťažovateľa okresný súd.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2004